СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 83. Джерзі Сіти, Н. Дж., понеділок, 11-го квітня 1938. No. 83. Jersey City, N. J., Monday, April 11, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЗАКОНОПРОЄКТ ПЕРЕПАВ

ВАШИНГТОН. — Реорганізаційний законопроєктект, на основі якого президент дістав би більші права, після довгих дебат у палаті представників перепав. Його відіслано назад до спеціяльного комітету, який, коли вважатиме це за відповідне, внесе інший законопроєкт у тій справі. Відкинення цього законопроєкту є тяжким ударом в авторитет президента Рузвелта, бо це президент в першій мірі старався від конґресу здобути затвердження цього законопроєкту. Урядові кола, а також бесідники в конґресі зазначували, що відкинення цього законопроєкту буде рівнозначне з уділенням вотуму недовіря президентові. Провідник конґресової більшости, Рейберн, заявив, що це викличе дуже погане враження за кордоном, бо відкинення цього законопроєкту фактично означатиме, що на основі парляментарного голосування президент перестав бути провідником нації. Та це все не помогло і законопроєкт таки перепав малою більшістю: 196 голосували за нього, 204 проти.

Проти законопроєкту голосували багато демократів. Багато з них є озлоблені на президента тому, що, на їх думку, президент Рузвелт деякі річи переводить дійсно по диктаторському. Багато разів він робив дуже важні рішення, а про них навіть не повідомляв провідників політичних партій, звертаючись їм усім понад голови безпосередньо до конґресу.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ШИРОКИЙ ПЛЯН ДЕРЖАВНИХ РОБІТ.

ВАШИНГТОН. — В урядових колах приготовляють широкозакроєний плян державних робіт, на основі якого, як це заявив директор „Доблю Пі Ей", Гопкінс, кожний здоровий мешканець Америки зміг би дістави заняття. Гопкінс є того переконання, що краще буде, коли уряд цілковито знесе всякі грошеві підмоги безробітним, а натомісць даватиме нагоду кожному заробляти на прожиток працею. Президент у тій справі підготовляє послання до конґресу з жаданням ухвалити на ту ціль додатково 1,500 міліонів долярів. Цей проєкт зустрів також багато критиків. Сенатор Ванденберґ сказав, що цей проєкт потягне за собою чергове задовження краю, яке остаточно мусить довести до інфляції.

І ГУВЕР КРИТИКУЄ РУЗВЕЛТА.

САН ФРАНСІСКО. — Бувший президент Гувер виголосив промову, в якій критикував економічну політику краю, що провадить до цілковитої контролі економічного життя. Гувер говорив, що така контроля не доведе краю до добробуту тільки створить в Америці заколот, з якого може зродитися фашизм. Він наводив як приклад деякі европейські краї, в яких прийшло до фашизму саме таким шляхом. Гувер говорив, що европейські краї назагал якось виплуталися з кризи, а Америка далі в неї грузне.

АНҐЛІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ПОВОРОТУ МАЙНА В МЕКСИКУ.

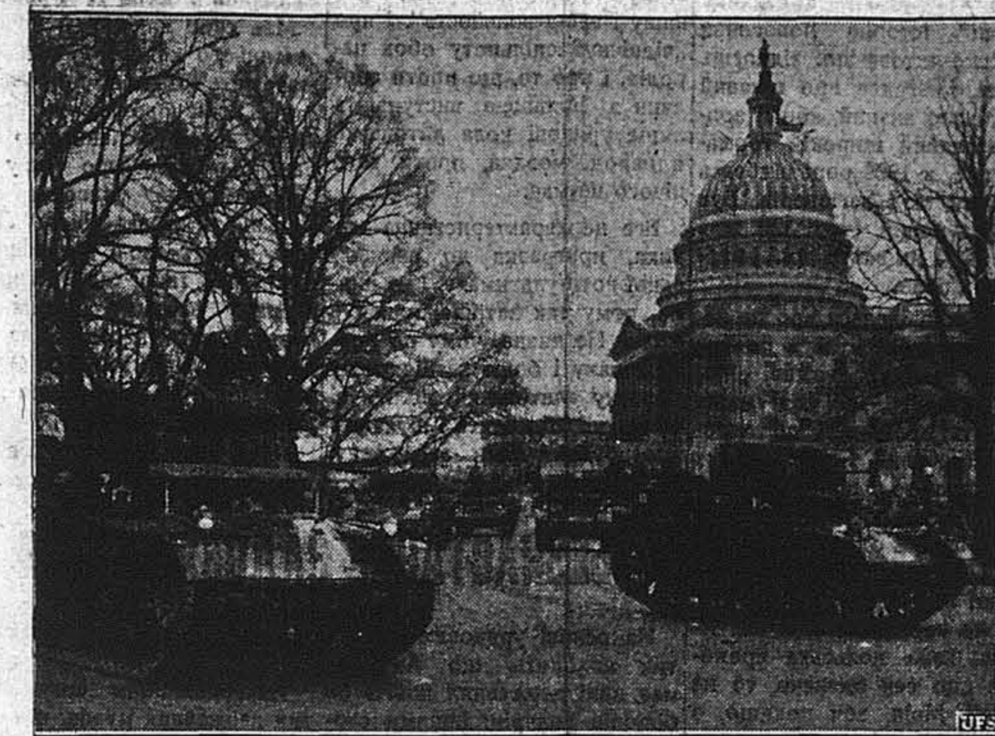
МЕКСИКО СИТІ. — Анґлійський посол у Мексику вніс в імені анґлійського уряду формальне домагання, щоб мексиканський уряд звернув назад анґлійським фірмам ті копальні нафти, які він сконфіскував кілька тижнів тому. В домаганні говориться, що ті копальні нафти мексиканський уряд сконфіскував неправно. Це домагання викликало в Мексику велике враження, бо там загально думали, що Анґлія поступить так як Америка і буде домагатись тільки грошевого відшкодування за сконфісковане майно.

ЗЛИВИ І БУРІ НА ЗАХОДІ.

АТЛЯНТА (Джорджія).—Внаслідок обриву хмари і повеней у стейтах Джорджія Алябама і Місісіпі люди потерпіли великі шкоди. Струя води, що повстала з наглої зливи, вдарила нагло на один дім і миттю забрала його з собою враз з 13 людьми. Вони всі потопилися. А торнадо знищив містечко Алисвил і вбив притім також 13 осіб. У стейті Тексє впали глибокі сніги. Вони засипали одну хату до тої міри, що вісім осіб, засипаних у тій хаті, не могли видобутися зо снігу і подушилися з браку повітря. Шкоди величезні, але вони будуть точно обчислені щойно тоді, коли буде привернена комунікація.

БОРОТЬБА ЗА 40-ГОДИННИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ.

ОЛБАНІ. — Ґрупа представників на конституційній конвенції, що тепер відбувається в Олбані під впливом Американської Федерації Праці старається встромити в резолюції цеї конвенції домагання 40-годинного тижня праці.

АМЕРИКА НЕ ЗБРОЇТЬСЯ?

А що роблять ці військові повзи на процесії Дня Армії у Вашингтоні, що відбулася для відсвяткування вступлення Злучених Держав до світової війни? Ці повзи — це останнє слово військової техніки: легкі, скорі й засоблені в радія.

БЕЗРОБІТНІ В КЛІВЛЕНДІ.

За обчисленнями міського статистичного уряду, в місті Клівленді одна третина населення жиє або з „Доблю Пі Ей", або з безпосередньої підмоги. В той спосіб безробіття в тім місті осягнуло рекорд, незнаний досі в історії.

ПАСТОРИ И ЛІКАРІ НА ДОПОМОЗІ.

Згідно зо звітом центрального бюра суспільної допомоги в Торонті, 15 місцевих пасторів або проповідників без парохій і без заняття є зареєстровані на лісті допомоги. Крім них 4 лікарі, 6 архітектів, 6 редакторів і неозначене число інших професіоналістів прикрашують своїми назвищами лісту безробітних. На лісті є зазначених 220 ріжних професій і в кожній рубриці знаходиться певне число безробітних осіб, що колись займали вищі становища. Згадується також таких бизнесменів, що свого часу вважалися за дуже маючих. Те число кваліфікованих людей збільшується що року молодими професіоналістами, які виходять з університетів, але які не годні знайти праці у своєму званні. Департамент допомоги вдержує окремий відділ для них і пробує знаходити їм приміщення у праці.

ЖАХЛИВА ПОЖЕЖА В ЯВОРІВЩИНІ.

В Змієвиськах, повіт Яворів, повстав вогонь у забудуваннях М. Мацюлюха. Вогонь скоро поширився, бо був великий вітер. Згоріло 29 домів і 49 господарських будинків. 180 осіб полишилося без даху над головою. Причиною пожежі була необосторожна поведінка з вогнем.

„ЗВІОНЗЕК БАНДИТУФ В ПОЛЬСЦЕ".

Одного зарібника в Білій Чортківській потягнули до відповідальности за те, що написав до власниці двора А. Гординьскої анонім з вимогою, щоб зложила на його руки 2,000 зл., бо в іншому разі заплатить 20,000 зл. Лист був підписаний „Звіонзком бандитуф в Польсце". Згаданий зарібник до вини не признається.

ВИКРИТТЯ КОМУНІСТИЧНИХ ЯЧЕЙОК У КУРИТИБІ.

Делеґат поліції Маріо Авґусто де Кейроз викрив у Куритибі (Бразилія) вісім комуністичних ячейок. На чолі комуністичного руху стояв жид д-р Самуел Гук. Арештовано 15 осіб і сконфісковано кілька тисяч видрукуваних летючок.

ДЕВЯТЬ МІСЯЦІВ ВЯЗНИЦІ ЗА ШАХРАЙСТВО.

Р. Б. Ґреґем, поліційний суддя у Вінніпеґу, засудив Ч. Е. Варда на 9-місячну вязницю за те, що Вард ошахрував місто на $777. Сталося це в той спосіб, що Вард, який був на публичній допомозі в р. 1932 до 1937, в тих самих роках купив у Вінніпеґу два доми. Він не признався, що посідає два доми і має з них дохід.

Таких Вардів у Вінніпеґу є немало. . .

СТАЛІН — ФАШИСТ.

Орґан Беніта Мусолінія, італійський часопис, що виходить у Римі, „Пополо д'Італія", помістив статтю, в якій назвав Йосифа Сталіна тайним союзником фашистів, через його масове вимордування чільних московських комуністів. З огляду на саркастичний стиль згаданої саттті догадуються, що її писав сам Мусоліні. Через представлення Европі жорстокости большевицьких трибуналів і через показання справдішнього обличчя большевицької Росії Сталін робить неоцінені прислуги фашизмові.

ПЯТЬ-ЛІТНІЙ ХЛОПЧИК ВТОПИВСЬ У КРИНИЦІ.

5-літній хлопчик Василя Давидюка у Ріно, що лежить 25 миль на схід від Піс Ривер (Канада), втопивсь у студні, що знаходиться на подвірю його родичів. Хлопчик бавився на подвірю й правдоподібно з цікавости підняв накривку від студні і впав до води. Неприсутність хлопця занважили доперва по кількох годинах і почали його шукати та знайшли його бездушне тіло в криниці.

ЖИДИ В ПОЛЬЩІ.

Управитель екон.-статистичного бюра при жидівському Т-ві „Цекабе" у Варшаві, Боренштайн, стверджує, що 1931-го р. було в Польщі 3,114,000 жидів. Сьогодні ця цифра є грохи більша. 79 проц. жидів у Польщі живуть з торговлі, ремесла й промислу.

ЧИСЛО РОЗВОДІВ У КАНАДІ.

Домініяльне бюро статистики в Отаві оповістило на днях, що впродовж минулого року в Канаді 1,870 подружих нар дістали розвід. Рік передтим розводів у цілій Канаді було 1,526, а 1935 р. було їх усього 1,376. Значить, число розводів росте з кожним роком.

В Манітобі в 1937. році було 200 розводів, в Саскачевані 109, в Алберті 241, в Бритиш Коломбії 569, в Квебеку 43, а в Онтаріо 596. Решта розводів припадає на приморські провінції.

АФЕРА ІЗ СХОПЛЕННЯМ ҐЕН. МІЛЄРА — ВИСВІТЛЕНА.

До слідчого судді, що веде слідство у справі схоплення перед кількома місяцями ґен. Мілера, відбулася конфронтація пані Мілерової з жінкою ґен. Скобліна, Плевіцькою, що сидить у вязниці уже 5 місяців. Адвокат п. Мілерової предложив слідчому судді документи і матеріяли у справі схоплення ґен. Мілера. Він доказує своїми матеріялами, що замах виконали аґенти ҐПУ, бо того дня причалив до Гавру совєтський корабель „Марія Улянова" і нагло відплив. Авто совєтської амбасади приїхало того самого дня до пристані коло 5. год. попол. і цим автом привезли ґен. Мілера на корабель, бо він пропав у год. 6. попол. Третім доказом є те, що корабель „Марія Улянова", який їздить на шляху Ленінград—Лондон—Гавр, відбував подорож через кільонський канал, а 22. вересня м. р. після того, як пропав ґен. Мілер, корабель плив іншим шляхом довкола Данії, оминаючи кільонський канал. Корабель змінив свій шлях тому, що були чутки про ревізію корабля німецькою владою.

ТРАҐЕДІЯ З ГРИНЬКАМИ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

ЛЬВІВ. — „Діло" (ч. 66) подає дослівно польський текст зарядження волинського воєводи Юзефского, яке доручено опівночі 20. березня б. р. Киприянові Дубовому, Гаврилові Цимбалюкові, Мусієві Зисці, Юхимові Ґаврилюкові й Остапові Зисці, мешканцям села Гриньки на Волині, і яким наказано їм негайно опустити село, в котрім не дозволено їм жити впродовж трьох років. Не подано в приказі ніяких причин, чому таке зарядження видано і за які провини. Сказано тільки, що таке зарядження можна видавати без узасаднення на підставі розпорядку президента держави про перебування в прикордонній смузі. Село Гриньки це те саме, де відбулася недавно траґедія з примусовим перетягненням населення на римо-католицький обряд. Це тоді відгрожувалися, що хто на римо-католицизм не перейде, той буде з села виселений. „Діло" додає, що зарядження видав воєвода Юзефскі, про котрого поляки пишуть, що він є „приятелем українців".

ЗМІНИ ОБРЯД — ПІДЕШ НА РОБОТУ.

ЛЬВІВ. — У Польщі не пускають українських безробітних до Німеччини на роботи без поповнювання насильства над їх душами. „Діло" (ч. 67) подає, що в Креговичах, Ніжатичах, Сінній, Канчудзі й інших околичних селах переворського повіту дають дозвіл робітникам греко-католицького обряду виїхати на пільні роботи до Німеччини тільки тоді, коли ці робітники приносять метрики, які виказують, що вони перейшли на римо-католицизм.

„ПАН МУСІ ПУЙСЬЦЬ".

ЛЬВІВ. — У Турчанщині доручили 13 українцям і українкам зпосеред учительства візвання шкільного інспектора, яким він наказує тим учителям і вчителькам внести просьбу про перенесення до інших місцевостей, разом із заявою, що зрікаються коштів перенесення. Коли один з учителів запитавсь інспектора Бонковского, що це значить, що він має просити, щоб його перенесли, інспектор відповів коротко так: „Пан мусі пуйсьць". І очевидно, що „мусі пуйсьць" на мазури, якщо хоче далі вчителювати.

„ДО ВЯРИ ОЙЦУФ".

ВАРШАВА. — Католицький „Мали Дзєннік" (ч. 76) не знаходить слів, якими можнаб описати, як він каже, ту радість, що її відчували 36 родин „зрущених поляків", котрі жили з діда прадіда в Деркалах, кремянецького повіту на Волині, а котрі тепер перейшли на римо-католицьку віру. Це село лежить також у „прикордонній смузі", себто там, звідки тепер польська влада насильно й без причин виселює українських селян. Рятунком може бути в тім випадку те, що польська ґазета називає „повротем до вяри ойцуф".

Є ВЖЕ „КАДРА МЛОДИХ".

ВАРШАВА. — Співробітники численних польських орґанів, що їх видають на українських землях під Польщею, зокрема на Волині, як і тих, що їх видають у Варшаві для „кресів", обєдналися разом і створили орґанізацію, яка зветься „Кадра Млодих". Будуть до неї притягати й „українську інтеліґентну молодь" з Волині. Ціль цього товариства така: запрягти „братні національності" на східніх кресах до вірної праці для скріплення Польщі. Іншими словами: зробити з української молоді на Волині польських патріотів.

БЕРУТЬСЯ ВЖЕ І ДО КАЛЄНДАРІВ.

ВАРШАВА. — Польська Аґенція Телеґрафічна подає, що польське міністерство внутрішніх справ відібрало дебіт виданій у Канаді українській брошурі „Куди прямувати", ґазеті „Карпато-Русскоє Слово", а вкінці і калєндареві У. Н. Помочі на 1938 рік. Як відомо, взагалі не допускають до Польщі таких українських часописів з Америки, як „Свобода". Зачали також тепер завертати і „Ювилейну Книгу У. Н. Союзу".

ДОМАГАЮТЬСЯ КОЛЬОНІЙ.

ВАРШАВА. — Польська Морська і Кольояльна Ліґа розпочала широку аґітаційну акцію в справі польських заморських кольоній. Відбуваються численні віча й манїфестації, на яких домагаються від уряду, щоби поробив рішучі кроки, щоби Польща могла мати свої кольонії, бо вона перелюднена, а еміґрація замала, бо нема куди безземельним еміґрувати.

МОЖНА ВЖИВАТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

ПРАҐА. — Культурна комісія парляменту рішила, що заки буде остаточно вирішений мовний спір на Закарпатті, не можна забороняти вживати в школах української мови і фонетичного правопису.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Co., Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВЕЛИКІ СУДОВІ РІШЕННЯ

Останніми часами Найвищий Суд Злучених Держав видав кілька рішень, які дають поняття про зміст того, що звичайно називається демократією.

Одно з цих рішень відноситься до так званої свободи преси. Під свободою преси розуміється право висказувати в ґазеті свобідно, себто без обмежень з боку уряду, погляди про всяку громадянську справу. Як відомо, такого права в тоталітарній державі, комуністичній чи фашистівській, не признається; там ґазета не має свободи висказувати погляди, які їй хочеться, а мусить висказувати лише такі погляди, які їй уряд приказує. Це право звичайно вважається як право редакції, чи накладця.

Тепер Найвищий Суд, видаючи остаточний присуд у справі Алби Ловел, „священиці" одної релігійної секти, кидає на справу інакше світло. Ця жінка роздавала летючки й брошурки за свою секту, не діставши на це міського дозволу, приписаного законом міста Ґрифин, у Джорджії. Суд уневажнив присуд проти цієї жінки на цій основі, що міська законодатна влада не мала права видавати такого закону, бо це булоб обмеженням свободи преси. Мовляв, свобода преси належиться не лише редакції часопису, але всякій людині, і відноситься вона не лише до ґазети, але й до брошур, книжок і летючок, словом: до всякого друкованого слова.

Неменше цікаве рішення видав цей суд у справі свободи пікетування. Новий Муринський Союз пікетував у Дистрикті Колюмбія крамницю, котра не приймала на роботу муринів. Нижчий суд відмовив муринам права пікетувати, бо, мовляв, пікетування має відноситись до умовин праці, а не до політичних переконань роботодавця. Найвищий Суд зніс цю відмову й признав муринам право пікетування, бо, мовляв, муринські пікети звертаються проти практики при найманні робітників, яку вони вважають несправедливою. Відібрати їм таке право значило би позбавити їх права, ґарантованого конституцією.

Не трудно догадатися, що ці рішення Найвищого Суду Злучених Держав мають велику вагу, бо їх негайно примінять не лише до справ, у котрих їх видано, але й до інших справ, у котрих спір обертається коло такого самого питання. Як відомо, в кількох містах міський уряд, бажаючи не допустити до юнізації робітників, видав закони проти роздачі летючок і потім на тій основі арештував юнійних орґанізаторів і аґітаторів. Рішення в справі джорджійського міста буде мати вплив і на ці міста.

Рішення в справі пікетування, видане супроти муринів, ґарантує подібні права не лише муринам, але й іншим робітничим ґрупам, які хтонебудь обмежує при найманні за їх національну, расову, чи релігійну приналежність, чи хочби за їх політичні погляди. Їм усім, видно, належиться право страйкування й пікетування.

Цього роду судові рішення повчають маси, як їм уживати конституційних ґарантій для оборони своїх прав до життя й свободи.

О. С.

БАЛТИЦЬКИЙ „АНШЛЮС"

Преса тішиться, що польсько-литовське непорозуміння не викликало війни. Тішиться, що ультимат Варшави прийняв литовський уряд та що мирові — бодай на цім відтинку — вже ніщо не загрожує.

Гадаю, що радість передчасна. Гадаю, що та справа представляється далеко не так рожево.

Недавно один журналіст описав у паризькім щоденнику „Матен" історію повоєнних польсько-литовських відносин. Там м. і. згадав про цікавий факт, мало знаний, або й зовсім незнаний широкій ґромаді. Отже, в 1928 році відбувсь у Вильні зїзд леґіонерів. Був він подуманий (тоді ще жив Пілсудскі) як **вступ до... маршу на Ковно.**

Литва довідалася про це заздалегідь і звернулася по поміч до великих держав. „Матен" твердить, що тоді марш на Литву розбився об спротив Німеччини і СССР (між ними було тоді ще Рапальо) і об „приязні поради" західніх демократій, з одною з яких (з Францією), тоді Польща мала тісніші стосунки, ніж тепер.

Отже справа не вдалась. Але, як каже польська приповідка „що сен одвлече, то не уцече". Мрія, хоч покищо, з огляду на міжнародню констеляцію, нездійснена, не вмерла в кругах леґіонерів, ані в польськім громадянстві.

І дійсно, досить прочитати польску пресу, досить вистудіювати статті з приводу привернення нормальних граничних і дипльоматичних зносин з Литвою, щоб зрозуміти, що вимоги польського ультимату є подумані лише як вступний крок до дальших посунень.

Специяльно ендецька преса кричить про дипльоматичну поразку Польщі, бо, мовляв, нічого вона не осягнула, бо треба було жадати не лише привернення залізничих, торговельних і дипльоматичних зносин. Треба було виробити собі права на литовсько-балтицькім побережжі, особливо в Мемелі (Клайпеді), треба пакту неаґресії, треба впливу на литовську армію і політику зовнішню і т. д. Коротко: треба „унії", яка очевидно з бігом часу стала би просто інкорпорацією на думку ендецької преси. Ще драстичніше пише виленське „Слово" Мацкевича (не опозиційне). Воно запитує, чому уряд „прогавив" австрійкий „аншлюс"? Чому не зажадав для Польщі компензації? Натякає навіть, що також було скрите порозуміння з Німеччиною і т. д. А інша преса друкує мапи Литви, з яких виходить, що в тій державі властиво більше поляків, ніж литовців!...

Я вже не кажу про історичні спомини, яким тепер віддаються розмріяні журналісти, згадуючи Ягайла й унію, і „за нашу і вашу вольность", і про „відвічну" спільноту обох народів, і про те, що проти сполуки з Польщею виступають лише урядові кола литовські, а народ, мовляв, проти того нічого не має.

Все це характеристична музика, приґравка до варшавської ноти-ультимату. І не дивно, чому так затрівожилися в Ковні. Не дивно, чому по першім жаху і болю за віднесену поразку литовські політичні кола вже отямились і шукають способу рятувати загрожену, на їх думку, політичну самостійність своєї країни. Не дивно, що кричать про „балтицький аншлюс" і стараються йому перешкодити.

На мою думку, замирення між Литвою і Польщею, привернення „нормальних" відносин між обома державами відкриває перед Европою новий затяжний конфлікт, в якім одна сторона все намагатиметься „заншлюсувати" другу, а друга — всіми силами тому „аншлюсові" опертися. І хто знає, чи **маленька Литва** колись не відіграє такої ролі в розплутанні світового конфлікту, як **мала Сербія** в осени 1914 року...

Має своє начіння й історія останнього конфлікту між Варшавою та Ковном і для нас. А саме, коли прочитаєте побажання деякої, специяльно ендецької, преси про милу їм „нормалізацію" відносин між Польщею і „незалежною" Литвою, то мимоволі насувається думка, що **такої самої** „нормалізації" відносин домагатиметься при нагоді Польща **і від незалежної України.** Особливо, коли би повторився „союзницький" 1920 рік...

Пора думати про це тепер!

БЕЗНАСТАННЕ ЗАДОВЖУВАННЯ

На основі урядових статистик виходить, що Америка має нині державних довгів 38 біліонів долярів: іншими словами, 38 тисяч міліонів долярів. Від того довгу приходиться що року платити з державної каси поверх півтора біліона, себто 1,500 міліонів, долярів самих відсотків. Це страшна сума! Коли до того додамо, що державний буджет далі не зрівноважений і край далі задовжується, то мимоволі насувається гадка: Що буде далі? Чим усе те закінчиться?

Політика „витрачувань" має нині багато противників. Але має також прихильників. Ось недавно був на нарадах у президента Рузвелта ґубернатор Пенсилвенії, Ірл, що радив президентові не робити собі нічого з критиків, далі задовжувати край, а гроші, роздобуті шляхом позичок, вкладати в ріжні державні будови. Він радив на ту ціль витрачати річно по три біліони долярів, впродовж трьох наступних літ. А за три роки, говорив Ірл, Америка повернеться знов до такого добробуту, що легко сплатить довги. Аджеж, говорив він, уряд не кидає цих грошей у болото, тільки вкладає їх у певні підприємства і тим у загальному збагачує край. Отож нема чого боятися тих видатків.

Найголовнішим арґументом тих державних мужів, що є за дальше задовжування і за дальші державні будови, є це, що ці гроші не йдуть надурно, тільки їх вкладається в край, та в той спосіб підноситься загальну маєткову вартість краю. Прихильники цього роду політики навіть говорять, що до приходу до влади президента Рузвелта загальна вартість американського національного майна була впала майже на половину. Коли прийшов Рузвелт, то, хоч він і задовжив край на кількадесять біліонів, то проте загальна вартість американського майна підскочила щось на сто біліонів; себто, не тільки що покрила ціле задовження краю, але ще значно його перевищила.

В цьому арґументі є безперечно велика слушність. Та всетаки треба брати під увагу і те, що нераз долярову вартість даного майна можна піднести вгору, але то ще не значить, що через те зросла абсолютна вартість. В часі інфляції в Австрії, Польщі, чи Німеччині міліони платилося за одно яйце. Але це ще не означало, що всі люди стали справжніми міліонерами в розумінні американськім.

Друга річ, на яку треба звертати увагу, є це, що хоч потішаючим є факт, що загальне майно Америки підскочило за час урядування президента Рузвелта значно вгору, то всетаки сама держава далі лишається задовжена на 38 біліонів долярів; а ті довги хтось мусітиме заплатити. Тим „хтось" буде не хто інший, тільки сам нарід.

Арґумент, що, мовляв, ті гроші не пішли надурно, тільки їх вложено в певні підприємства, що також уявляють собою певну, дійсну вартість, — має в собі чимало правди. Але він має також слабі місця. Бо фактично уряд, витрачуючи гроші на державні роботи, не конче вкладає їх у якісь поплатні підприємства, що приносять зиски, та що їх можна би продати і в той спосіб обернути знову в грошеву готівку. Наприклад, уладження якогось парку не тільки що не приносить ніяких грошевих зисків, але ще потягає за собою дальші сталі виплати на удержання людей, які втримували б цей парк у порядку. Також витрата грошей на шляхи, які ще не є конче потрібні, не мусить вповні оплачуватися. Або, скажім, будова бойового корабля. Це також підприємство, яке не тільки не поверне зисків, але навпаки, до нього треба ще цілий час докладати, бо треба вдержувати на ньому персонал і т. д.

Таких підприємств є більше і вони є, так би сказати, протиарґументами на безконтрольну витрату державних грошей і на безнастанне задовжування. Та всетаки в обличчі нинішнього безробіття мусить хтось щось робити. Не можна лишати міліонів людей без праці і без підмог. Бо коли люди будуть гинути з голоду, то що тоді варт усі ті заморожені в банках біліони долярів?

Та в обличчі тих фактів не можна нині занадто гостро виступати ні проти політики витрачувань ні проти політики ощаджувань. Перша має на увазі теперішній стан людей, тепеіршне безробіттп. Друга вважає на будучий стан. Бо, як було сказано, хтось ті довги таки мусітиме сплачувати. А тим „хтось" буде нарід, широкий загал. Бо навіть коли би прийшло до інфляції, чого серед нинішних відносин не треба виключати, то і тоді ці державні довги сплатить не хто інший, тільки нарід, коштом своїх грошевих ощадностей.

КОЛИСЬ, ЯК І НИНІ

Польський посол, вибраний українцями, про українців.

В 1848. році вибухла на весну в австрійській монархії революція. Революцію здавив ґраф Віндішґрец. Цісар Фердинанд мусів дати своїм народам конституцію. Тоді теж скасували панщину у Галичині. Це був перший законодатний парлямент в австрійській монархії. До того парляменту мала висилати своїх представників і Галичина. Поляки не хотіли допустити до того, щоби й українці мали у Відні своїх послів, свідомих, які зуміли би гідно заступати український нарід. Колиж уже ніяк не могли доказати того, щоб українські виборці вибрали послом поляка, то аґітували, щоб українські селяни вибирали лише селян, бо лише селянин знає, що болить селянина. Всякими негідними способами старалися підкопати значіння українських священиків серед селян. Не йшло їм про добро українського народу, лише про те, щоб український нарід заступали заступники, які не знали німецької мови і не мали відповідної освіти.

Галицькі делеґати зібралися 21. червня у салях Наукового Заведення ім. Осолінських на наради. Між ними був і польський дідич із Чортківщини. Вибрали його наші селяни послом до віденського парляменту. Перед виборами він признавався до української національности та клявся перед виборцями, що щиро буде боронити їх справи. Тут на зборах у Заведенні ім. Осолінських приятелі спитали дідича, як він доказав такої штуки, що українські селяни повірили йому. Він відповів: „Наших селян не тяжко обманути. Вмію по руськи і ліпше може, як декотрі з їх священиків, а до руського народу говори лище по руськи, а вже тобі вірить, а тим скорше, коли додаси, що ти сам русин". В дальшій розмові вихвалювався, як він поводився, головно на однім весіллі, щоб наші священики, „русци попі", йому повірили.

Цю подію зперед 90 літ можна зовсім перенести на наші часи. Бож і тепер у 1935. році підчас „нормалізації" вийшло багато послів до варшавського сойму лише завдяки голосам українських виборців. Колиж уже засіли на посольських фотелях, стали явно виступати проти українців, як от посол Войцеховскі, що виступив проти митрополита Шептицького.

ЯК УКРАЇНА ТОРГУВАЛА З ГРЕЦІЄЮ

Столицю римського цісарства переніс на схід до Царгороду цісар Константин Великий. Тому то Царгород зветься теж Константинополь. З усіх боків Царгород був обведений мурами з вежами. Найсильніші мури т. зв. Великі, що обороняли місто від суходолу. Вони були подвійні. Ці мури мали багато воріт, а найкращі з них були золоті Ворота, що були недалеко від моря Мармара.

На березі Золового Рога було передмістя святого Мами. Тут звичайно проживали українські купці, що припливали до Царгороду човнами. Україна від найдавніших часів торгувала з Грецією на основі обопільної умови.

У 865 році українці пішли походом на Царгород, тому, що грецький уряд на якийсь час перед тим роком зломив умову з українським народом, вбито тоді теж багато українських купців, що проживали у Царгороді. Україна даремне домагалася, щоб їй винагородили за таку образу. Щоб піместити смерть своїх земляків, українці пішли походом на Царгород. Було то за грецького цісаря Михайла III. Михайло вибрався був саме у Малу Азію, воювати сараценів, а в Царгороді оставив патриція Микиту, що звався Оріфою.

Вже вечоріло, як пронеслася по Царгороді чутка, що її принесли селяни зпонад Тракійського Босфору: що безчисленні човни українців приплили до Босфору та звернулися просто на столицю. Ця вістка заскочила кожного там, де хто що робив або чим забавлявся: великий жах охопив усіх, зчинилася метушня.

Оріфа приказав позачиняти ворота, порозставляти по вежах сторожу, а до цісаря післали післанців.

Настала ніч. Було темно, всіх пройняв такий смуток і жах, що дехто думав, що українці перелізли вже мури, грабують місто, що прийшов кінець усім. Та як темрява розійшлася, затих вітер і море втихомирилося, можна було бачити, як цілий ключ човнів обступив Царгород, пливучи від Босфору до Пропонтиди. На човнах були українці (грецький літописець Нікетас зве їх „варварами", себто чужинцями, та каже, що вони приплили на двіста кораблях, які зве по грецьки „трохантерія", себто „скоровітрильники"), яких літописець описує так:

„Держали в руках мечі, погрожували місту, та кричали. Були гарної постаті, русяві, з сірими очима, з гострим поглядом. Знатніші зпоміж них голили бороду, а носили довгі вуси. На головах з підголеною чуприною та з чубом носили гостреверхі шапки. Поверха кольчуги були зодягнені в білі киреї, що защіпались запоною на правім плечі. Нарід цей був озброєний в сокири, стріли, списи та мечі з широким обоюдним (з обох боків гострим) лезом, а щити, якими вони закривали себе, були здолу вузькі та довгі".

Як лише українці обступили з моря на беріг і стали сипати дили на беріг і стали сипати високий вал, щоб із нього вже вилазити на мури. Друга частина їх розбіглася по околиці Царгороду. Тут вони пустошили села й манастирі, пустили пожежу, вбивали.

Мешканці Царгороду в день і в ночі молилися по церквах; особливо був великий натовп у церкві св. Софії. Там відправляв Службу Божу патріярх Фотій. У проповіді говорив патріярх, що цей напад українців на Царгород це кара божа, називав український нарід грізним і непереможним, або висловлювався словами Св. Письма: „Цей нарід рушив із півночі, щоб досягти другий Єрусалим, спрямувався з кінця землі зо стрілами та списами. Він грізний нарід і не милує. Голос його наче шум моря" і т. д.

Фотій казав народові каятись: „Не голосіть і не кричіть. Доволі вже плачу, моліться щиро". За це він обіцяв, що Господь змилосердиться, як грішники поступатимуть згідно із божим заповітом. І справді греки каялись не лише за гріхи, а й за те, що зломили умови з українцями і дуже образили їх.

А українці не переставали насипати вали і вже небаром можна було сподіватися, що перелізуть мури та ввійдуть до міста. Тоді Фотій взяв ризи Матери Божої та поніс із процесією попід мури. Зараз після того українці — каже літописець — стали відступати від мурів, повсідали у човни та виплили з Босфору, забравши багато добичі. — Вони напевно вивідались, що цісар Михайло III. з військом вертається. Бо справді Михайло вернувся, як лише післанці принесли йому вістку про напад українців на Царгород.

Цей напад українців на Царгород був саме сучасний з початком христіянства України. Фотій в обіжнику з 866 року сповіщає епископів, що не лише болгарське населення перейшло з поганства на христіянську віру, а й українці вчинили те саме: „Нарід, про який багато дехто споминає і прославляє, що відріжняється від інших жорстокістю та могутністю, українці, що завоювали сусідів, загорділи та підняли зброю на римську державу, тепер змінили нечестиву поганську віру на чисту та непорочну Христову. А ще так недавно вони не давали нам спокою розбишацтвом і вчинили великий злочин" (себто напад на Царгород).

У р. 867 грецький цісар Василь Македонський (що вбив цісаря Михайла) заключив із Україною торговельну умову, пісдавши в Україну послів своїх із дарунками золота, срібла та шовків. Тоді і збільшилося число христіян в Україні. Патріярх Ігнатій (наслідник Фотія) назначив навіть окремого архиепископа для охрещених українців.

Цей напад українців на Царгород 865 р. разом із свідоцтвами сучасних грецьких літописців доказують безперечно, що Україна, це було вже тоді велике племя. Воно жило з давен-давна на південному сході Европи, понад Озійським морем, над Дніпром, а в історії виступало під назвою роксолян, антів, або під загальною назвою скитів чи сарматів.

На Царгород плили зпочатку Дніпром. Така плавба була дуже небезпечна, тому, що мусіли переплисти сім порогів. Через малі пороги ще не так тяжко було переправитися, бо там або бистра хвиля переносила човни або їх проводила попри беріг, де вода була неглибока. Колиж доплили до найбільшого, четвертого порога, що звався Айфар (Ненаситець), треба було витягати човни на беріг і перетягати землею кілька тисяч кроків. Це робили звичайно невільники. Допливши так до тихої води, звичайно причалювали до якогонебудь острова і на ньому під великим дубом дякували богам, приносили їм жертву. Крім іншого в жертву приносили живих птахів. Мясо тих птахів їли, а інших, на яких не випадав жереб, пускали на волю. Під дубом у землю застромлювали стріли, розкидали шматки мяса, хліба й іншої їжі й усе те оставляли богам. Відси плили човни у Дніпровий лиман, де причалювали до острова св. Етерія і тут уже 2—3 дні лаштували човни перед виходом у море, ладили все приладдя, уставляли щогли, розпинали вітрила. З Дніпрового лиману виступали в море, пливучи попри береги, прямували насамперед до Дністрового лиману, а потім до Дунаю і далі аж до Царгороду. До Царгороду привозили на продаж невільників, кожухи, шкіри, віск, мід і ін. Від греків брали ріжні тканини, вино, городовину, дорогу зброю, посуду й інші вироби, головно металеві.

Українці привозили Чорним морем ріжні річи, які вироблювались у Греції, і так знайомлювались із високою, як на той час, грецькою цивілізацією.

Все повище дає нам зрозуміти, які важні були для українського народу купецькі взаємини з греками. Тому то, щоб забезпечити ті взаємини, українські князі заключували договір із грецьким урядом. Умови ті доказують, що і грецькому урядові залежало дуже на мирних взаєминах із Україною. Грецький уряд признавав ріжні пільги українським послам і купцям у Царгороді, щоб так прихилити для себе Україну.

Початок умов невідомий, лише згаданий напад на Царгород доказує, що умови були вже перед 865 роком. Пізніші умови заховались у документах із 907 і 911 року за часів володіння цісаря Льва VI. З першої умови є тільки уривок, друга збереглася вся.

Українські купці, себто гості, згідно з умовою, повинні були жити лише в одній частині Царгороду — на передмісті святого Мами. Грецькі службовики списували тут назвища всіх купців і кожному із записаних пів року видавали що місяця пайку: мясо, вино, хліб, рибу й городовину. Купці мали право ходити купатися до прилюдних купелів (лазні). Із цісарської каси давали все, що було треба українцям на дорогу додому, як: харч, якорі, вітрила, линви й ін. Місячний прожиток видавали чергою — і тим, що були із старших міст, давали першим. Найперше давали київським купцям, потім чернигівським, переяславським і т. д. Грецький уряд не видавав на прожиток українцям, що не були купцями. До самого міста було вільно входити українцям лише одними воротами, і то не більше як у числі 50 людей, без зброї, а з ними повинен був бути цісарський

ЗА УЧАСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ У СВІТОВІЙ ВИСТАВІ

(Протокол з нарад, відбутих у Ню Йорку 27. березня 1938).
(Продовження).

(2)

Дискусія.

Корнат (з Ню Йорку): Значить, вистава потягнула б яких 150,000 дол. Не вірю, щоб українське громадянство стільки грошей зложило. Найліпше буде солідно підготовитися до виступу масового, тобто уладити „Український День", а закинути думку будувати окремий павільон.

Маланчук (з Конетикот): Чи можемо мати свої виступи в українськім павільоні?

Галичин: Так, але павільон мусів би тоді бути у забавовій частині, а не у виставовій, бо до виставової частини не було би вступу на такий масовий виступ.

Близнак (з Ню Йорку): Ми повинні мати свій павільон; треба лише завзяття й жертви.

Цісик (з Лонг Айленд): Страшно подумати: 150,000 долярів! Та наперед треба знати, на чиї руки такі гроші скласти.

Ганчар (з Ню Йорку): Наперед треба знати, як було з нашою участю на виставі в Шікаго в 1934. р.

Д-р Володимир Левицький (ред. із Скрентону): Я частинно адміністрував український відділ на виставі в Шікаго. Я приїхав туди як гість і застав розпучливу ситуацію. Крім доброї волі в ініціяторів українського відділу шікаговської вистави нічого іншого в них не було: ні грошей, ні досвіду. Мали 5,000 дол. і з тими грішми почали будувати павільон. Контрактор збудував павільон вартости 25,000 дол. і зажадав грошей. Українці грошей не мали; тоді контрактор хотів продати павільон комунебудь. Голосилися москалі. Щоб рятувати честь, українські центральні установи склали гроші і викупили український павільон. Але крім мистецтва не можна було в павільоні нічого іншого виставити, бо українські бизнесмени не мали з чим виступити, отже треба було чужинцям відступити місця на так звані „концесії". Українці затримали у своїм заряді ресторан, котрий дуже важко було вести, бо сама музика коштувала тижнево 400 дол.

Висновок: Вистава це великий ярмарок і нічого не станеться, коли не буде українського павільону, лише якийсь український „ексгибит", а зате треба для пропаганди постаратися про український тиждень з мистецькими виступами. Очевидно, треба подбати про відповідну інформаційну літературу. Щоби перевести думку в життя, треба вибрати відповідний комітет для української участи у Світовій Виставі і йому доручити ведення справи.

Д-р В. Ґалан (з Філядельфії): Хочу подати до відома, що філядельфійська громада заявилася проти будови окремого українського павільону. Ліпше призначити гроші на культурно-мистецькі ввиступи. Наш проф. Кошиць повинен такі виступи підготовити разом з іншими мистцями.

Грущко: „Пізнай себе, будь з себе". Чому ставитися понад сили? Наперед здобудьмо Україну, а опісля представляймо її силу.

Гаврилко (з Ню Йорку): В часі, коли українці змагають до незалежности, українсько-американська молодь не має довіря до себе. І не зраджує великої охоти брати участь в отому інтернаціональному базарі. У нас усе клопіт з грішми. Інші народи мають багаті одиниці, а ми все мусимо числити на дрібні жертви. Це утруднює справу, але ще не значить, щоб ми мали боятися брати участь у виставі.

Каськів (з Нюарку): Між уже народ, а жалуємося, що нам важко дати гроші. Тепер треба напружити всі наші сили, щоб виступити на світовому форумі. В околиці Ню Йорку головна наша сила, тож треба її як слід показати. Як ми великий народ, то берімся до великого діла з великим розмахом. Вдармо у великий дзвін, зберім силу і гроші!

Тарнавський: З павільоном важко, бо важко зібрати гроші від людей.

Демидчук (з Ню Йорку): Отже виходить, що треба нам українського відділу на виставі, треба мистецьких виступів для розрухання всієї нашої громади, а фінанси треба таки наложити у формі податку на наших зорганізованих людей через товариства.

Коцюбинський (з Ню Йорку): Говорю в імені української молоді. Треба мати якусь українську хату в національному стилі, але на павільон молодь грошей не складе. Робім виступи з українською культурою.

Мерещак (з Ансонії): Представники українських організацій стейту Конетикот думають, що треба взяти участь у виставі хочби для самої пропаганди. Гроші ліпше вживати на виказання культурних наших досягнень, ніж на будову павільону.

Бойко (з Трой): З дальшої дискусії мало буде користи, бо повторяють тесаме. Приступаймо до вибору комітету.

Пані Безручко (з Нюарку): Перше, заки приступимо до складання грошей, хай наші газети обговорять докладно досвіди з вистави в Шікаго. Треба діло повести вміло, щоб осягнути економічні користи, а не мати втрат, бо вистава повинна бути бизнесом.

Ляхович (з Ню Йорку): ...ожен підкреслює пропаганд... сторону нашої майбутньої участи у виставі, а тут треба звернути теж увагу на моральну сторону. Така праця потрібна для нашого скріплення, бож вона захопить ціле наше громадянство, а особливо молодь.

Павчак (з Бруклина): Треба зробити українську участь у виставі чимсь великим, відповідним гідности великої української нації. Я за те, щоби будувати павільон, і тому ставлю формальний внесок: Рішаємо брати участь у виставі і будувати павільон. Вибираймо комітет і даймо йому силу.

Пані Скубова (з Ню Йорку): Вистава нашого народнього мистецтва приносить нам величезний пропаґандний успіх, як це знаю з досвіду. Треба постаратися, щоб українське народне мистецтво було багато заступлене на виставі.

Борис (з Бейону): Павільон представляє націю, тому повинен бути величавий. Як у нас є сила бизнесменів з грішми, то вони повинні самі збудувати павільон вартости 250,000 дол. Назначіть лише добрий комітет, а гроші складемо.

Галичин (з Джерзі Сіті): Колиб сьогодні ми рішили будувати павільон, то пригадую, що на такий подвиг час короткий, бо до кінця липня треба внести аплікацію за відступлення площі, подати пляни будови і дати грошеву запоруку, що павільон стане.

Д-р Левицький: На шікаговській виставі багато павільонів було порожних. Павільон треба утримати і таке утримання може більше коштувати ніж сама будова.

Стасюк (з Ню Йорку): Говорять про участь бизнесменів у виставі. Коли йде про мене, то з чим я виступлю в українськім павільоні? А є й інші подібні бизнесмени. Отже нема так що дуже рахувати, щоб українські бизнесмени брали місця на концесії в українськім павільоні.

Д-р Мишуга: Є одна думка: треба взяти участь у виставі. Але є ріжні думки про розміри нашої участи у виставі. Це останнє буде залежне від скількости зібраних грошей. Треба допустити максимальну програму й мінімальну. Коли будуть гроші на павільон, і то скоро, будуємо павільон; коли ні, обмежуємося до виступу в границях нашої спроможности. Тому ставлю резолюцію: „Представники українських організацій, громад і парохій міста Ню Йорку й околиці, як теж стейту ньюйорського й сусідніх стейтів, зібрані в Ню Йорку 27-го березня на нарадах у справі української участи в Світовій Виставі в Ню Йорку 1939 р., вислухавши докладу про ріжні можливості такої участи та обмінявшися думками у цій справі, заявляються за те, щоб українська еміґрація в Америці взяла в згаданій Світовій Виставі якнайактивнішу участь та щоб виступила в ній у таких розмірах, на які дозволять фонди, що їх складе український загал в Америці".

Близнак: Пригадую, що Павчак поставив внесок, щоби будувати павільон. Тому, що Павчака тепер нема в салі, я ставлю цей внесок як свій.

Д-р Левицький: Думаю, що оба внески собі не противляться, тому повинні бути приняті як паралельні.

Голосування: За резолюцію д-ра Мишуги заявилося 110 голосів. Проти неї 1 голос.

Ковальчук: Ставлю внесок, щоб вибрати комітет із 25 осіб для введення в життя резолюції і виведення плянів. Цей комітет буде мати право вибрати уряд і виконати ухвали.

Пізнак (з Ню Йорку): З огляду на те, що на довнім зібранні годі пляново перевести добрий вибір комітету, виберім виборчу комісію, яка назначить кандидатів, а повні збори приймуть листу, або відкинуть, або її доповнять. Виборча комісія хай буде складена з 7 людей.

Внесок принято; вибрано виборчу комісію в такому складі: Слободян Роман, Каськів, Кривень, Маланчук, Пізнак, пані Середа, пані Вагнер, Маланчук, Борис, Близнак, Ровінський, Борис, Демидчук.

(Наступає півгодинна перерва, комітет іде на наради до окремої кімнати).

Після перерви виборча комісія приходить на салю і секретар проголошує таку листу кандидатів в члени виставового комітету: Мурашко, Галичин, Піддубчишин, д-р Левицький, ред. Чиж, Анна Воробець, д-р Демидчук, Різник, Шумейко, Абрагамовська, Мадія Боднар, Близнак, Марія Вознюк, Гузар, Михайло Ґалан, м-р Душник, Заверуха, Ковальчук, Коцюбинський, Курляк, Ляхович, Пізнак, Ревюк, Анна Середова, Марія Скубова, Стасюк, Цільник, Череватюк, Ярема, Борис, Стефанія Галичин, Анастасія Вагнер, Каськів, Марія Кусий, д-р Мишуга, д-р Ґалан, Степан Слободян, Маланчук, Мерещак, Малицький. Зібрання одобрює листу з внеском д-ра Мишуги, щоб комітет мав право добрати у свій склад ще інших делегатів, головно з тих центральних організацій, що на сьогоднішні наради не прислали своїх делегатів. Д-р Левицький заявляє, що він не може приняти вибору, ані ред. Чиж, коли йде про те, щоб вони представляли Український Робітничий Союз, бо на це треба окремої ухвали уряду. Імена делегатів У. Р. Союзу будуть подані до відома комітету незабаром. Член комітету Малицький з Бруклина заявляє, що з браку часу не могтиме брати участи в нарадах комітету, тому резиґнує.

Наради кінчаться в годині 6:15 ввечір, зібрання розходиться, вибрані члени комітету йдуть на наради до іншої кімнати, щоб вибрати виконний уряд і контролю.

д-р Семен Демидчук,
м-р Володимир Душник,
секретарі.

В добі расизму.

Малий ендек пішов з татом до зоольоґічного городу, де побачив перший раз папугу.

— Татку, та курка є з походження жидівка...

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З ВЕЛИКОЇ ХМАРИ МАЛИЙ ДОЩ.

Недавно газети цілого світу рознесли були вістку, що Польща і Німеччина збираються напасти на малу Литву і її знищити. Виринає питання, чому саме дві такі великі держави (Польща має 34 міліони, а Німеччина аж 78) збиралися разом на таку маленьку державу, якою є Литва, що має заледви два і пів міліона? А тому, бо, за словами поета Крилова, Литва це тільки безборонне ягня, в той час, коли Польща і Німеччина це два ненаситні вовки.

Польща нині вихваляється на цілий світ, що, мовляв, вона „покорила Литву" і змусила її приняти польські умови. Так, це правда, що під загрозою Німеччини і Польщі Литва мусіла приняти деякі польські умови, але чи всі? Ні, не всі. Польща мусіла їх змодифікувати. Між іншим Польща домагалася, щоб Литва раз на все зрекласи своєї прастарої столиці Вильна, яку самочинно захопив Желіговскі. Але цього їй не вдалося видушити від Литви. **Литовці далі будуть кричати до цілого світу, що вони так довго не задоволяться, доки Вильно не буде прилучене до матерньго пня.**

А зрештою, що Польща „здобула" від Литви, нема чим хвалитися, а навпаки, треба стидатися. Бо це вийшло Польщі не на славу, але на ганьбу. Бо дійсно польський нарід може червоніти зо стиду, що треба було аж союзу великої Німеччини і Польщі, щоб вимусити від литовців ті уступки.

Треба зазначити, що литовський уряд вже давно хотів наладнати якесь, бодай пристойне, співжиття з Польщею, лишаючи на боці питання Вильна та признаючи його непорішеним. Але польський уряд без полагодження виленського питання не хотів і слухати про ніяке „співжиття". І щойно по демонстрації польського війська Польща вимогла від Литви те, що Литва була готова зробити вже передтим. Значить, з великої хмари малий дощ.

Тим своїм учинком Польща мало що здобула. А стратила дуже, дуже багато. Отож, зваживши все разом, виринає питання: хто властиво в тім конфлікті вийшов переможцем? Польща, чи Литва?

Треба зазначити, що також серед поляків є багато таких, що поволі зачинають бачити помилку Польщі. Та про них можна сказати, що „мудрий поляк по шкоді".

Також дуже сумнівним є те, чи той новий польсько-німецький союз вийде полякам на добре. Є приповідка, що „як світ світом, не був німець полякові братом". Щойно будучність покаже, наскільки Польща добре поступила, звязуючися в якийнебудь спосіб з німцями. Дуже правдоподібне є це, що колись німці таки проковтнуть Польщу, на яку вони від віків гострять зуби.

А вертаючися ще раз до згаданого конфлікту, можна зазначити, що ніде в історії не можна подибати випадку, щоб великі мужі і полководці, які мали велику силу, нападали на маленькі і немічні народи. На це не позволяла їм їхня лицарська честь. Бо нападати на малий нарід це те саме, що нападати на маленьку дитину в колисці, чи на немічну жінку. Правда, бувають на світі такі люди, що знущаються над немовлятами і слабими жінками, але це не лицарі. Видно, до них належать також нинішні провідники Польщі.

К. Відікавскас,
Філядельфія, Па.

службовик. Заборонено було українцям дармувати по довколичних селах і кривдити селян. У самій столиці українцям вільно було все купувати, не платячи мита. Після того в умовах стоять окремі уступи про ріжні пригоди між українцями та греками. Напр., як українець убе грека або грек українця, то вбивник повинен бути покараний на місці злочину, а як убивник утече, то худобу його треба віддати родині вбитого. За рану, завдану мечем або іншою зброєю на основі українського закону, треба заплатити пять літрів срібла. Як нема чим заплатити, то виновник повинен віддати все, що лише має, навіть одяг. Злодій повинен заплатити тричі стільки, скільки коштувало те, що він украв. Як часом злодій не буде давати заарештувати себе, то його можна й убити. Як трапиться українцям бути в якомунебудь місці, куди буря прибила до берега грецькі човни, то українці повинні допомогти їм і провести на безпечне місце. Полонених, яких продали в неволю, можна викуплювати за те, скільки вони варті. Українці мають право найматися до війська грецького, головно фльоти.

Для закріплення умови присягали і греки і українці. Цісар цілував хрест, а український князь і його дружинники присягали на зброю і заклинались своїми богами — Перуном і Велесом. В умовах 907 і 911 р. стоять імена київського князя і його бояр, а також є деякі споминки про взаємини до київського князя інших українських князів — тому то ті умови мають велику вартість історичну. В тій умові, що був у Києві володів князь Олег, а бояри, яких посилали до Царгороду для заключення умови, були: Карли, Інегельд, Фарльоф, Велемуд, Рулав, Стемид, Рюяр, Гуди й ін. Ті посли заключили умову не в імені одного Олега, а в імені всіх „світлих князів руських", що були „під рукою Олега". З того довідуємося, що київський князь був головним князем усієї землі, а по інших містах були князі залежні від нього.

У 940 році повстало знову ворогування між греками та Україною. Невідомо напевно, з якої причини. І в 941 році київський князь Ігор зібрав кількасот човнів і поплив до берегів Царгороду. І знову цей похід відбувся, як першим разом, себто як у Царгороді не було грецької флоти. Значить, як і першим разом українці мали про те певні вістки. Війна велась три роки. Вкінці греки бачили небезпеку, яка грозила грецьким колоніям в Україні — Тавриді, Херзонові, Сугдеї й іншим від сусідства українського князя, предложили Україні мир, який і заключили 944 р.

Умова стверджувала попередню (Олегову) умову, а крім того має вона й дещо таке, що розяснює грецько-українські взаємини, а й тодішній стан самої України.

В умові напр., як і передше, осталось те саме право українського князя посилати до Греції кораблів скільки завгодно з послами та купцями, одначе передше вистало показати власні золоті та срібні печатки і купців зараз пускали у місто. Тепер було не так. Тепер треба було мати лист від самого князя і щоб у ньому було написано, скільки він посилає човнів. Це на доказ того, що українці приплили торгувати, а не грабувати. Без листа від князя греки зараз же мали придержати українців під сторожею, поки не відберуть вістки від князя. Колиб українці стали ставити спротив, то можна було повбивати їх усіх. Коли поставлено таку умову, то це сталося, що для греків такі сутички, які потім доводили до помсти українців, не були першина. Значить, греки бажали так забезпечитися набудуче. Далі в умові були показувати грецькому службовикові всі куповані шовки, а він мав остемплювати їх. Не вільно було купувати шовків, що куштували дорожче як 50 золотників. Далі є уступ про невільників утікачів і злочинців, яких повинні були звертати обопільно, про кару на злодіїв і вбивників, про викуп бранців. Установлялось, що греки повинні платити українцям за парубка та дівчину-бранців по 10 золотників, за дорослого чоловіка по 8, за старого та дитину по 5. Українці повинні були платити за бранців по 10 золотників. Крім того Україна зобовязувалась не пакостити грецьким рибалкам, що приплили у Дніпровий лиман ловити рибу. Українці повинні були вертатися з Греції додому ще в осени, а не зимувати на лимані.

Ще є одно в Ігоревій умові, чого нема в Олеговій: згадка про християн-українців. Вже було сказано, що греки обовязані були вертати українцям їх невільників-утікачів. Часом, як годі було відшукати утікачів, хоч і відомо було, що вони втікали в Грецію, українці, християни й погани, повинні були заприсягнути, кожний по своєму, що невільник втікли до Греції. Щойно тоді греки платили по дві паволоки (шовкова ткана матерія) за невільника. На умові повинні були присягнути і греки й українці.

Як лише заключено мир, зараз же грецькі цісарі стверджили його присягою при українських послах, а для потвердження присяги українців посилали опісля до Києва послів від греків. Українці-погани присягали перед ідолом, а хрещені в церкві св. Іллі перед Чесним Хрестом. Ігор із поганами приступили до Перуна, поклавши свої щити, мечі, золоті обручі та говорили: „Як ми зломимо мир із греками, хай не матимем ніякої допомоги від нашого бога Перуна, хай наші щити не захищають нас, хай наші мечі порубають, а стріли і наша зброя побе нас, хай ми будемо невільниками і в цьому і в будучих століттях". Християни присягали на живого Бога Вседержителя, щоби покарав їх Господь і засудив на загибіль і в цьому і в будучих століттях".

Умовились, щоб мир між греками та українцями стояв по віки вічні „поки сонце світить і стоїть світ". Ігор роздав грецьким послам дарунки, які лише мав, футра, невільників, віск і відправив їх. Дарунки, що грецькі цісарі давали українцям, це були золоті гроші, дорогі шовки й інші вироби грецького промислу.

Літописець Константин Порфірогенит у творі „Де церемоніїс Авле Бізант", оповідає про послів еміра Тарзійського і згадує, що в придворній цісарській службі служили хрещені українці: вони були озброєні в мечі та щити, а в руці держали прапорчик.

В Ігоревій умові подані й назвища послів. Провідником послів був Івор, заступник Ігоря. Далі були посли: від Ігоревого сина Святослава (Вуефаст), від Ігоревої жінки, Ольги (Іскусеві), від Ігоревого небожа, також Ігоря (Слуди), від другого небожа, Акуна (Прястін). Крім Ольги були ще посли і від інших княгинь, мабуть кревних Ігоря: від Передслави (Каніцар), від Сфандри, жінки якогось Улеба (Шіхберн). Були ще посли і від інших князів і знатних мужів-українців: від Володислава, Турда, Фаста, Свирка, Войка, Амінода, Берна й ін. Були й купці між послами (Адун, Інгівлад, Гомол, Мони, Гунастр, Алдан, Синко, Борич і ін.) як заступники від „усієї Руської Землі" головнож від українських купців, для яких ця умова мала найбільше значіння. Україна вже за тих давніх часів була поділена на уділи між членами князівського роду та що всі князі були залежні від найстаршого князя, що сидів на Київському столі (престолі) — це також доказує Ігорева умова. Уділи давали не лише князям, а й княгиням. Про це є згадка в літописі, а саме, що Ольга мала уділ у Вишгороді на правому березі Дніпра, яких 20 верств від Києва.

Торговельні умови з Грецією вказують теж про тісні звязки князя з дружиною. Що князь не мав сам права робити нічого такого, що мало велике значення для всієї України — це можна бачити з того, що для потвердження умови від греків присягають самі лише цісарі, а зате від України присягає князь разом із своєю дружиною. Крім заступників військового стану виступають уже і заступники цивільного стану: крамарі та купці від ріжних міст.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

SYRACUSANS PROTEST UKRAINE OPPRESSION

Fifteen hundred Syracusans who are American citizens of Ukrainian descent were represented at a meeting of the central executive committee of the Organization for the Rebirth of Ukraine at the Ukrainian national home, 1317 West Fayette st., yesterday afternoon, when protests were made against Polish persecution of the 7,000,000 Ukrainians living in Poland.

About 200 delegates, representing 15 Ukrainian organizations in Syracuse, thus joined with Ukrainians living all over the United States in fighting what they termed Poland's oppression of their former countrymen.

Resolutions adopted by the delegates will be sent to the secretary of state of the Vatican, to the Polish government, to the secretary of state of the United States, and to the foreign ministers of Great Britain, France, Italy, Germany, and Japan.

Attacks Protested

The resolutions were:

1. A protest against the "indignant" attacks in the Polish sejm (parliament) upon Archbishop Andrey Szeptycki of the Ukrainian Greek Catholic church for his support of the Ukrainian national movement, and generally against "the Polish onslaught upon the Ukrainian church, Greek Catholic as well as Orthodox, because they are directed against the whole Ukrainian nation."

2. Approval of the attitude of the whole Ukrainian population and of the Ukrainian clergy in Poland, "who courageously stood up in defense of their church and their nation, as well as in defense of Archbishop Szeptycki."

3. Protest against "ruthless extermination of the Ukrainian national life, against the colonization of the Ukrainian lands with Polish settlers and against the denationalization of the Ukrainians."

Independent State Urged

4—Pledge of full support of the Ukrainians in their struggle against Poland, Russia, Czechoslovakia, and Rumania to re-create an independent Ukranian state.

5—Upholding Archbishop Szeptycki in his barring of the Polish army from participation in the Epiphany celebration last January, "a patriotic deed, which properly checked the Polish attempts upon Ukrainianism."

6—An appeal to Pope Pius XI to defend the Ukrainian church from Polish encroachment, and simultaneously to draw His Holiness' attention to the fact that the papal nuncio in Warsaw praised the anti-national actions of Bishop Chomyshyn of Stanislawiw, which did not meet with the sympathy of the Ukrainian people.

Appeal to Countries

7—An appeal to those countries, to whose governments these resolutions will be sent, to use their good offices in defense of the Ukrainian church and all the cultural and educational institutions "which Poland now deliberately suppresses."

Chairman of the mass meeting was George Dassy. Principal speaker was Ivan Pihulak, president of the central executive committee. Rev. Michael Kuziw, pastor of the Greek Catholic church, also spoke as honorary president of the committee.

(The Post-Standard,
Syracuse, N. Y., April 4, 1938.)

RADIO.

Для 12-го квітня (вівторок) парохіяльний Хор ім. І. Котляревського з Гемтремк виступить з українськими піснями на радіо-годину W.W.J. (9000) **в год. 9—9:30 вечором.** Проситься всіх накрутити свої апарати на той час, а свої листовні рецензії слати на адресу: **L. Nachwostach, Choirdirector, 2298 Grayling Ave., Detroit, Mich., U. S. A.** 83

СВІДОЦТВО ЧУЖИНКИ ПРО СОВЕТСЬКУ УКРАЇНУ

Наш дописувач з Югославії, Суботиці, пише нам:

Цими днями я дістав записку від одного старого знайомого серба: „Прийдіть негайно, приїхала моя сестра з самого серця України, Києва". Приходжу. Знайомлять мене з досить іще молодою панею. Розмова йде, очевидно, по сербськи, але бачу, що брат і сестра мало себе розуміють. Десятилітнє перебування в Україні асимілювало сербку. Стаю перекладачем. В розмові, природньо, задаю їй декілька питань про стан в Україні. Відповідаючи, гостя з України багато розказує таких річей, які ми здебільшого вже знаємо з нашої щоденної преси, й лише зайвий раз підтверджує надзвичайно злиденне життя в „соціялістичному раю". „Люди голодують. Панує загальний терор. Настала непостійність. Нарід, як на вигнанні. Особливо голодує село через оті колхози та колгоспи. Населення України — це раби неволі, та й взагалі все населення СССР є рабами".

„Які розміри голоду є в Україні?" — запитую паню. „В 1932—33 р. я на власні очі бачила, як вимирали в селах з голоду 20—30 душ денно. Їх ніхто не підбирав. Десь на межі 3—4 сіл вириють великий рів тай звозять туди мерців. У самому Києві я бачила, як один робітник, що прибирав сміття з дворів, складаючи його вилами на віз, витягнув з купи сміття мертву дівчину літ 14. Вмерла з голоду. Робітник довго над цим не думав і звалив дівчину на віз разом зо сміттям. В цій же купі сміття знайшов він і другу дівчину, яка ще була жива. Ви думаєте, що її відвезли до шпиталю? Ні! Кинув і її на віз — „по дорозі домре!"

„Бачила я, як підчас такого голоду в одного мерця роздувався живіт: він то піднімався, то опускався. Був повний листя з шовковиці разом з шовковичними червами. Я сама листя не їла, але їла такі речі, що мусіла півтора місяця лежати в ліжку".

„Чи є в Україні церкви?"

„Церков нема. Десь на сто сіл є ще якась одна церква, та й то без дзвонів і хреста. Але проте релігійність росте. Ідуть до такої церкви за сто і більше кільометрів. Новонароджених записують у комітеті, де завжди питають, чи понесуть потім дитину до попа. Як правило, всі кажуть, що ні, бо за це влада, дізнавшись, виганяє батька з посади й залишає родину без шматка хліба. Всеж дітей тайком несуть до священиків і хрестять. Попів є дуже мало, але й на тих, що ще лишилися, комуна дивиться як на якусь проказу. Більшість священиків розстріляна, решта ходить від хати до хати прибиті й пригнічені, голі й голодні — просять Христа ради, й населення їм тайком помагає, бо вважає їх дійсними мучениками за віру Христову. Ряс вони не знимають і тим накликують на себе ще більшу біду, бо їх гонять і влада і комуна".

„Комуж там добре живеться?"

„Тим, що владу мають. Ріжним урядовцям та ще жидам. Цих останніх дуже ненавидить народ. У державі „рівности й братерства" жиди є першими громадянами. Хтось їм шле доляри з Америки, а за доляра все можна купити. Жиди нічого не бояться й отверто кажуть: „Ми були багато віків чорними рабами, а тепер настав наш час, і ми є панами". Тяжко ї з вищою школою, бо всі ми мали норму тоді, коли її не мали жиди. Крім своїх жидів до СССР їде ще багато жидівської молоді з цілого світу й все це користає з нашої крови і поту".

„Які настрої панують серед населення?"

„Всі є дуже невдоволені. Все населення сподівається і жде війни. Ходять чутки, що на СССР має напасти Німеччина, Ніпон та Польща. Населення України жде-не-діждеться того виступу, кажучи: „Хай лише пічнеться; буде тут іще краще ніж в Еспанії. Хай лише дістанемо рушниці. Повикидаємо в повітря всі мости, залізниці й усе, що буде треба, а там, що Бог дасть, щоб не большевики". Часто прислухуються до польського кордону: чи не гремлять гармати. Навіть можете почути лайку на адресу німців, поляків і ніпонців, мовляв, чого баряться й не починають!...

„В Києві і, взагалі в Україні, є багато сербів. Майже всі вони забули свою мову й балакають виключно по українськи. Нікого з них большевики не випускають додому. Взагалі чужинцям роблять усілякі перешкоди і майже нікого з них не пускають за кордон, боячися, щоб не розповіли тут про той „рай на землі". Мене саму ніяк не хотіли випустити, і я добивалася дозволу цілих 3 роки; все казали мені: „Чого ти їдеш до фашистів? Там голод великий, умреш з голоду. Ти їдеш туди, щоб там гудити советську владу"? А коли я взяла собі адвоката й заплатила йому 5 рублів за клопоти, то й той адвокат почав на мене кричати: „Я тобі покажу Югославію, фашистів" і т. д.

Питаю гостю: „А щож то за такий адвокат?"

„Питаєте, що то за адвокат? Та ним може бути в С. С. С. Р. кожен. Сьогодня замітає вулиці, а завтра захотілося йому бути тим адвокатом — подає прохання, кидає мітлу, йде на курси й за пів року, або рік, він уже є адвокатом.

„Після всіляких залякувань мене голодом за кордоном я всеж добилася свого й виїхала з України до Югославії через Польщу, Чехи й Угорщину. Коли я переїхала кордон і побачила з вагону й чистенькі хатки, й худобу по дворах, навіть птицю; побачила, як усі молотили самі своє збіжжя, я зрозуміла, що всі оті оповідання й залякування голодом за кордонами в СССР — була брехня. Все те, що я бачила по дорозі в Югославію, оте цілком вільне життя, господарський достаток, призвілля й усе те, що я бачу тут у Югославії, мені і досі здається все це сном і я невільно згадую одного старого серба, який вийшов мене попрощати, в дорогу в Києві на двірець і який, упавши на коліна біля вагону, плакав та все говорив: „Боже Великий! Винеси нас з цього проклятого пекла на землі на нашу Батьківщину!" — („Гуртуймося").

МОЛОДА МОВОЗНАВКА.

Карлін Робертс з Ричмонду, в стейті Каліфорнія, має всього 19 місяців, але, як кажуть родичі, вона вже говорить італійською, французькою, й анґлійською мовою. Крім цього вміє добре рахувати й рисувати та вміє вже читати 25 слів. Мати каже, що вона показувала признаки передчасного розвою. Її батько є інжиніром в однім нафтовім підприємстві

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Матимуть своє приміщення.

Третя сотня „Чорноморської Січи" завдаткувала дня 26. березня б. р. будівлю, котра міститься на 18 евеню, при розі 12-тої вулиці. Ця будівля по деякій перерібці має стати національною твердинею українського громадянства міста Нюарку і цілої околиці. Віримо, що зо згаданим днем зачалося нове життя серед українців Нюарку, яке буде ведене в щиро українськім національним дусі.

Цей день перекреслив раз на все наше тулацтво, себто те, що мусіли збиратись по чужих домах, нераз і нам ворожих. Ця наша твердиня буде давати приміщення всім тим, котрі борються і хотять боротись за волю і долю вільної і незалежної України. Це буде твердиня, котра прийме до себе всіх тих українців, котрі схотять боротися з ворогами українського народу. Це буде світило, котре буде своїми промінями загрівати ввесь український загал до боротьби з ворогами українського визвольного руху.

Довершити такого важного діла вимагає ще надзвичайної праці і труду. Але 3-тя сотня Чорноморської Січи вірить в український національно свідомий запал та в його поміч цій праці.

Початки вже зроблені. А тепер слово за громадянством. Тому апелюємо до щирих українських сердець і просимо підтримати на дусі всіх тих, котрі хотять працювати для добра такої важної для українців справи!

С. Тросцянецький,
фін. секр.

БАЛТІМОР, МД.

Свято Шевченка.

Як що року, так і тепер заходами Українського Американського Громадянського Клюбу відбувся в Українськім Народнім Домі концерт у честь Т. Шевченка. Хорові точки виконував Народній Хор, а малі діти деклямували і відіграли на інструментах соля. Всі точки випали дуже добре. Перший раз мали ми на святі Шевченка два реферати: один українською мовою, другий англійською. По англійськи говорив молодий голова клюбу, Йосиф Мармаш; по українськи — молодий Володимир Черник, що недавно приїхав з Волині до Америки.

Свято відкрив короткою промовою Андрій Пельц, згадуючи про те, чому український нарід щорічно такі свята святкує. Переведена збірка на Рідну Школу в старім краю принесла $30.75. Зложили по $1: І. Малко, Любунець, П. Семенків, Г. Цулька, П. Мармаш, Ґолер, Й. Семків, Я. Семенків, Сідорський, Р. Ярема, Г. Подгорняк, І. Ракочий, С. Кудик, Т. Кащак, Й. Мармаш, Г. Іванович, Е. Подгорняк, Н. Н.; по 50 ц.: Анна Пельц, Д. Корбаник, Т. Никула, Й. Фаль, О. Захарків, А. Пельц, А. Пісь, І. Ґевера; решта дрібними. По відтягненні розходів лишилося $20, які вислано через Обеднання на призначену ціль.

Теодор Никула, секретар.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Місячний мітинг Бр. св. О. Николая, від. 4, відбудеться в вівторок, 12. квітня, в годині 8. вечором, під 264 Варен ул. На цей мітинг повинні явитися всі члени й členиці, бо маємо важну справу до рішення. Проситься не присилати дітей на мітинг, але самому прийти. Довгуючих членів проситься вирівняти свій довг. — Н. Пупчик, предс.; В. Черепака, кас.; В. Глива, секр.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(129)

Побачивши, що два товсті евнухи пустилися до Джейн, щоб її силою змусити поклонитися Кавандаванді, Кавандаванда спинив їх рукою. Рівночасно він запитав Джейн: „То ти відмовляєшся мені поклонитись". „Так, рішучо відмовляюся", відповіла Джейн твердо. Жорстока усмішка викривила гарне обличчя Кавандаванди. Ця усмішка не віщувала нічого доброго.

Кавандаванді ця історія видавалася веселою й цікавою. Бо ніколи передтим не траплялося йому, щоб хтось противився його волі. А тут немічна жінка противилась. Джейн почала цікавити його. Він скоро запримітив її велику красу і вже збирався брати її на допити, коли Джейн заговорила: „Пусти нас, бо інакше мої люди знищать твою оселю".

Ця погроза ще більше зацікавила Кавандаванду і він, усміхаючись, відповів: „Твої люди навіть не будуть знати, де ти є. Коли когось схоплять члени кавуру, то вони за собою добре закривають усі сліди. Ми добре вміємо зберігати наші таємниці, так, що ти цілком надармо сподіваєшся помочі від твоїх людей". Кавандаванда хвилю вдивлявся в Джейн.

Тоді Джейн заговорила знов: „То ти відмовляєшся нас випустити на волю?" Кавандаванда на це відповів зовсім недбало: „Відмовляюсь. Ні одна схоплена моїми людьми особа, що пройшла через браму оселі кавуру, не вернулася звідсіля. Також і ти не вийдеш звідсіля ніколи. Тимбільше, що ти значно краща від тих, котрих я досі колинебудь оглядав".